

УДК 65.012.4:378.1

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-194-202

ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА В СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Людмила Паращенко¹, Людмила Сумбаєва²

¹Д.н. держ. упр., професор, професор кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: lidmilap1@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0613-29983>

²К.е.н., доцент кафедри управління фінансово-економічною безпекою, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Директор Фахового коледжу Університету «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: LudmilaSP@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-8327>

LEADERSHIP DEVELOPMENT TOOLS FOR STUDENTS OF VOCATIONAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Liudmyla Parashchenko¹, Liudmyla Sumbaieva²

¹Doctor of science (Public administration), Professor, Professor of Management Technologies Department, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: lidmilap1@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0613-2998>

²Ph.D. (Economics), Associate Professor of Financial and Economic Security Management Department, Director of the Professional College of KROK University, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: LudmilaSP@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-8327>

Анотація. Дослідження розглядає розвиток лідерських навичок серед студентів закладів фахової передвищої освіти. У роботі підкреслюється важливість лідерства як ключової управлінської технології та його роль у формуванні сучасних фахівців. Метою дослідження є оцінка сприйняття студентами лідерства, значущості його розвитку для майбутньої кар'єри та можливостей освітніх установ у сприянні формуванню лідерських якостей у молодих спеціалістів. Було проведено опитування серед студентів першого курсу фахового коледжу (117 респондентів) для визначення їхнього розуміння лідерства та досвіду у лідерських ролях. У дослідженні використовувалися кількісні методи, зокрема статистичний аналіз відповідей респондентів, щоб оцінити їхній лідерський потенціал, готовність до виконання лідерських функцій та труднощі, з якими вони стикаються у процесі формування лідерських компетентностей. Отримані результати показують, що більшість студентів визнають важливість лідерства, дисципліни та відповідальності. Водночас значна частина респондентів висловила невпевненість у власних лідерських здібностях та труднощі з керуванням емоціями у стресових ситуаціях. Для вирішення цих проблем у дослідженні запропоновано комплекс інструментів розвитку лідерства, зокрема впровадження «Школи лідерів», що передбачає позанавчальну діяльність, таку як гостьові лекції, тренінгові програми та менторські ініціативи. Ці заходи спрямовані на розвиток лідерських навичок студентів шляхом практичного навчання, взаємодії з однолітками та залучення до співпраці з професіоналами галузі. Крім того, у дослідженні рекомендується впровадження регулярного оцінювання студентів і механізмів зворотного зв'язку у навчальний процес для моніторингу їхнього прогресу та коригування стратегій навчання лідерству. Практична цінність цього дослідження полягає у запропонованих рекомендаціях щодо вдосконалення навчання лідерству у фахових коледжах. Інтеграція лідерської підготовки у навчальний процес і позанавчальну діяльність сприятиме кращій підготовці студентів до управлінських ролей та професійних викликів. У дослідженні підкреслюється, що розвиток лідерських якостей у студентів не лише покращує їхні індивідуальні компетентності, а й сприяє загальному розвитку освітніх установ, роблячи їх більш конкурентоспроможними та відповідними до вимог сучасного ринку праці. Запропоновані стратегії розвитку лідерства створюють основу для подальших досліджень ефективного навчання лідерству в системі фахової підготовки.

Ключові слова: лідерство, менеджмент, управлінська технологія, фахова передвища освіта, коледж, школа лідерів, дослідження.

Формули: 0, рис.: 3, табл.: 0, бібл.: 14

Abstract. The study examines the development of leadership skills among students in vocational higher education institutions. The research highlights the importance of leadership as an essential management technology and its role in shaping modern professionals. The study aims to assess students' perception of leadership, the significance of leadership development for their future careers, and the institutional opportunities for fostering leadership qualities in young specialists. A survey was conducted among first-year vocational college students (117 respondents) to determine their understanding of leadership and their experience in leadership roles. The study used quantitative methods, including statistical analysis of survey responses, to evaluate students' leadership potential, their readiness to assume leadership positions, and the challenges they face in developing leadership competencies. The findings indicate that most students acknowledge the importance of leadership, discipline, and responsibility. However, a significant portion of respondents expressed a lack of confidence in their leadership abilities and difficulties in managing emotions in stressful situations.

To address these challenges, the research proposes a set of leadership development tools, including the implementation of the "School of Leaders," which provides extracurricular activities such as guest lectures, training programs, and mentorship initiatives. These activities are designed to help students enhance their leadership skills through experiential learning, peer interaction, and engagement with industry professionals. Furthermore, the study suggests that regular student assessments and feedback mechanisms should be integrated into the educational process to monitor progress and adjust leadership training strategies accordingly. The practical value of this study lies in its recommendations for improving leadership education in vocational colleges. By incorporating leadership training into the curriculum and extracurricular activities, educational institutions can better prepare students for managerial roles and professional challenges. The study emphasizes that fostering leadership qualities among students not only enhances their individual competencies but also contributes to the overall development of educational institutions, making them more competitive and responsive to the demands of the modern labor market. The proposed strategies for leadership development provide a foundation for further research on effective leadership education in vocational training environments.

Keywords: leadership, management, management technology, professional higher education, college, school of leaders, research.

Formulas: 0, fig.: 3, tabl.: 0, bibl.:14

Постановка проблеми. Управління як соціальна наука є динамічною та багатовимірною системою, що перебуває в постійному процесі еволюції, адаптуючись до змінних економічних, соціальних і технологічних умов. Одним із ключових наслідків цього процесу є зміщення акценту в конкурентній боротьбі від фінансових і технологічних аспектів до здатності управляти. Це обумовило необхідність пошуку нової управлінської парадигми, яка відповідала б викликам сучасності та сприяла підвищенню ефективності управлінських процесів у державному, корпоративному та освітньому секторах. Такою управлінською парадигмою постає лідерство в його різноманітних концепціях і моделях.

Сучасні зміни в системі вищої освіти України зумовлюють оновлення підходів до підготовки здобувачів фахової передвищої освіти як висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців, які відповідатимуть потребам суспільства та економіки країни, а також зможуть успішно адаптуватися до вимог європейського ринку праці. Важливим аспектом цієї підготовки відповідно до положень Закону України «Про фахову передвищу освіту» [1] є розвиток у студентів не лише професійних навичок, а й соціально-економічних компетентностей, що включають лідерські якості, необхідні як для виконання технологічних завдань, так і для здійснення управлінських функцій.

Відтак, актуальними завданнями фахової передвищої освіти є розвиток

особистісних лідерських якостей студентів та організація освітнього процесу щодо формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців як лідерів. Для визначення сформованості лідерських якостей студентства і виявлення потреб щодо їх розвитку доцільно регулярно проводити моніторинг серед здобувачів освіти. Це дозволяє виявити актуальні потреби та вдосконалювати освітнє середовище закладу освіти на основі аналізу зібраних даних.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Лідерство є однією з найбільш досліджуваних тем у сфері менеджменту, психології та освіти. Це пояснюється тим, що феномен лідерства відіграє ключову роль в управлінських практиках, які визначають ефективність діяльності організацій (Генеза провідництва в освіті, 2020). Систематичний аналіз досліджень у сфері освітнього менеджменту, проведений за останні роки, представлено в роботі Carpio-Mendoza et al. (2023), де розглядається трансформаційне лідерство в освітніх установах.

Вітчизняні дослідники також активно займаються вивченням лідерства як феномену сучасного менеджменту (Маркіна, Вороніна, & Дмитренко, 2020; Прилепа, 2019; Буняк, 2024). Зокрема, у своїх роботах вони розглядають особливості управління на основі лідерських якостей та їхній вплив на розвиток організацій. Важливість розвитку лідерських компетентностей у професійній діяльності підкреслює дослідження Романовського (2017), що аналізує

специфіку формування лідерських якостей у професіоналів різних сфер.

Особливу увагу дослідники приділяють дидактичним аспектам формування лідерських компетентностей у здобувачів вищої освіти (Христюк, 2022; Нестуля, Нестуля, & Кононец, 2021; Кошіль & Спіріна, 2023). Вони досліджують методи та підходи, що сприяють розвитку лідерських навичок у студентів та їхній готовності до управлінської діяльності. Крім того, Калашнікова (2010) розглядає лідерство як основу професійної підготовки та професіоналізації управлінських кадрів.

Отже, сучасні дослідження лідерства охоплюють широкий спектр аспектів – від загальних управлінських концепцій до освітнього контексту, що свідчить про важливість цього феномену для розвитку як організацій, так і особистостей у професійному середовищі.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Водночас, незважаючи на численні дослідження проблем лідерства в сфері освітнього менеджменту існує потреба в здійсненні моніторингу рівня зацікавленості студентів у розвитку лідерства та в дослідженнях управління освітнім середовищем закладу передвищої фахової освіти з метою створення умов для застосування інструментів формування розвитку лідерських якостей здобувачів освіти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є презентація результатів дослідження опитування студентів 1-го курсу коледжу щодо сприйняття лідерства як особистісної якості людини та як вимоги здійснення сучасної управлінської діяльності для створення в закладі освіти сприятливого середовища для застосування інструментів розвитку лідерства у здобувачів передфахової вищої освіти. Особливої актуальності здійснений аналіз набуває в умовах очного, дистанційного та змішаного формату освітнього процесу під час війни.

Виклад основного матеріалу. Лідерство є одним із ключових факторів успіху сучасного фахівця, незалежно від

сфери його діяльності. Буняк Н., досліджуючи особливості використання в системі менеджменту організації трансформаційного стилю лідерства в умовах VANI-світу обґрунтовує, що відсутність ефективного лідера негативно впливає на реалізацію функцій управління та досягнення бажаних кінцевих результатів діяльності. Сучасне управління вимагає від менеджерів не лише наявності професійних компетентностей, але й лідерських якостей, які дозволять реалізувати наявний потенціал в управлінській діяльності [6]. Основні характеристики сучасного управлінця включають: високий рівень комунікативних навичок, що дозволяє взаємодіяти в глобальних мережах та ефективно доносити управлінські рішення; здатність швидко аналізувати інформацію, розпізнавати тенденції та приймати рішення на основі актуальних даних; розвинену дипломатичність і тактовність, необхідні для роботи в багатокультурному середовищі та ведення переговорів; вміння налагоджувати довготривалі партнерства, що є ключовим чинником стабільності та успіху організацій у цифрову епоху; лідерство як ключовий фактор ефективного управління [11]. Формування управлінських, комунікаційних та організаційних навичок ще на етапі навчання у фаховому коледжі сприятиме конкурентоспроможності випускників на ринку праці [10]. Христюк С. (2022) досліджуючи процес формування лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів, розглядає лідерство як багатофункціональне явище, що впливає на ефективність організації освіти [8].

З метою оцінки рівня лідерських якостей та потенціалу студентів першого курсу було проведено опитування, результати якого дозволяють виявити схильність молоді до лідерства, а також визначити напрямки та інструменти формування лідерських якостей в освітньому середовищі закладу фахової передвищої освіти. Дизайном дослідження було обрано кількісне онлайн-опитування здобувачів освіти першого курсу Фахового

коледжу Університету «КРОК». Для їх опитування на основі тесту [12] була створена анкета за допомогою аплікації Office 365 Forms, яка була розміщена на корпоративному ресурсі Office 365, що створювало можливості для вільного доступу до опитувальника безпосередньо всім бажаним респондентам. Питання анкети були обов'язковими для відповідей. При цьому, як у налаштуваннях, так і в анкеті, була відсутня вимога щодо зазначення автора. Це мало сформувані довірливе й відкрите середовище для відповідей. Дослідження тривало з 28.02.2025 р. по 02.03.2025 р.. Аналіз та інтерпретація даних проводились з використанням методів описової статистики. Вибірка не є репрезентативною.

В опитуванні взяли участь 117

першокурсників різних спеціальностей. Найбільше відповідей надали представники спеціальностей «Право» (37), «Фінанси, банківська справа, страхування» (25) та «Маркетинг» (22), Підприємництво і торгівля» (15). Меншою кількістю представлені комп'ютерні науки, готельно-ресторанна справа. Так різноманітність учасників опитування дозволяє оцінити сприйняття лідерства в майбутніх фахівців різних професійних галузей.

Блок питань щодо самооцінки лідерських якостей засвідчив про відносний баланс між тими, хто має природну схильність до лідерства, та тими, хто проявляє стриманість у соціальних ситуаціях. Водночас значна частина опитаних (68%) зазначила, що мала ранній досвід лідерства, який може бути основою для подальшого розвитку (рис. 1):

5. Коли Ви були дитиною, чи подобалося Вам бути лідером серед однолітків?

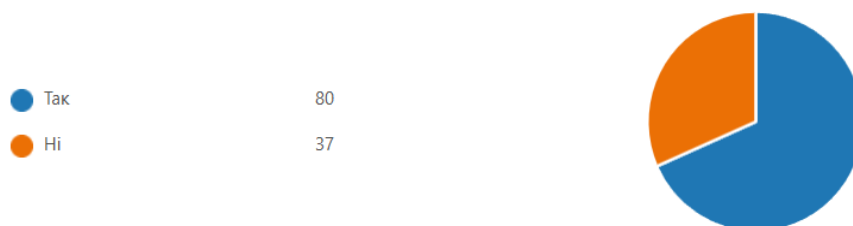

Рис.1. Відповіді на питання про привабливість лідерства

Джерело: сформовано авторами за результатами опитування

92 студенти (79%) отримують задоволення, коли їм вдається переконати інших, і 25 (21%) – не відчують цього. Здатність до переконання є важливим для майбутніх економістів, маркетологів та юристів, оскільки комунікація й аргументація є ключовими компетенціями в їхній професійній діяльності. Виявлення схильності до організації колективної роботи засвідчило, що значна частина першокурсників вже має досвід організаційної діяльності – 69 студентів (59%) ініціювали організацію команд і проєктів, що є важливим для формування здібностей майбутніх управлінців. 93 респонденти (79%) готові самостійно довести справу до кінця у разі невдачі. Однак, більшість респондентів (69%) зазначили, що в напружених ситуаціях

втрачають контроль над емоціями. Це свідчить, що більшість студентів усвідомлює важливість відповідальності в процесі прийняття рішень, проте потребують розвитку емоційної стійкості. Аналізуючи результати відповідей першокурсників фахового коледжу на питання про прагнення займати місце, яке дозволяє бути в центрі уваги та контролювати ситуацію (Рис.2), 35 студентів (30%) відповіли «Так», що вказує на їхню схильність до активного соціального позиціонування, прагнення до впливу та контролю над ситуацією. Це свідчить про наявність у них початкових лідерських якостей, таких як впевненість у собі, ініціативність та бажання брати відповідальність. Однак більшість 82 студенти (70%) відповіли «Ні», що може

означати як відсутність прагнення до лідерської ролі, так і дискомфорт у

ситуаціях, де необхідно проявляти ініціативу та контролювати події.

12. Чи намагаєтеся Ви займати за столом (на зборах, в компанії і т.п.) таке місце, яке дозволяло б Вам бути в центрі уваги і контролювати ситуацію?

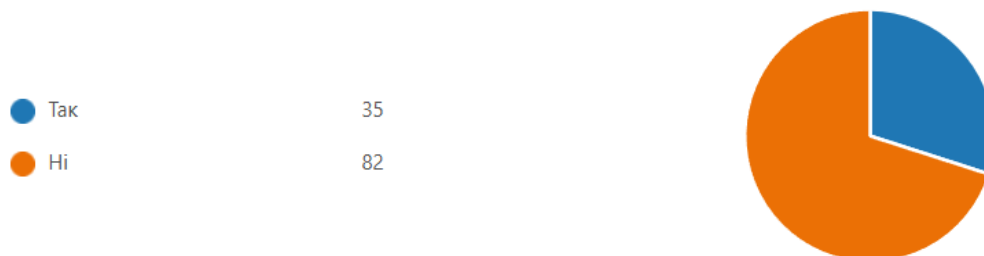

Рис. 2 Результати відповідей на питання про впевненість у собі

Джерело: сформовано авторами за результатами опитування

Отже, відповіді на це питання можуть свідчити про домінування пасивної позиції. Більшість першокурсників не демонструють природного прагнення до лідерства, що може бути наслідком невпевненості, відсутності досвіду чи недостатньої мотивації. Високий відсоток студентів, які уникають лідерської позиції, свідчить про необхідність цілеспрямованої роботи над формуванням лідерських навичок. Хоча майже третина студентів вже

проявляє схильність до лідерства, слід створити умови для того, щоб заохочувати до активної участі й тих, хто наразі не ідентифікує себе як лідер. Результати відповідей першокурсників фахового коледжу на питання про хвилювання перед зустріччю з важливими та відомими людьми (Діаграма 3) показують, що переважна більшість (78%) відчуває хвилювання в таких ситуаціях.

50. Чи відчуваєте Ви хвилювання, чекаючи зустрічі з важливими і відомими людьми?

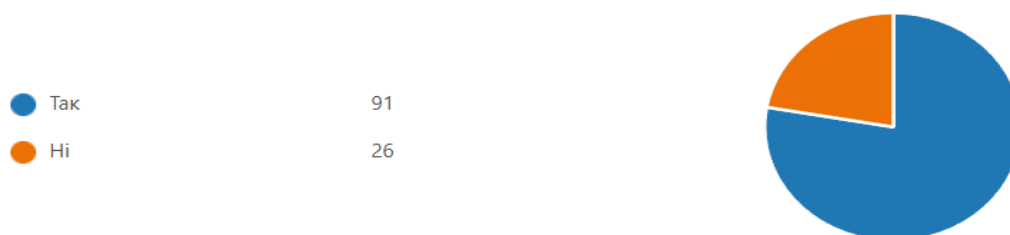

Рис. 3 Результати відповідей на питання про емоційний стан

Джерело: сформовано авторами за результатами опитування

Це може свідчити про невпевненість, страх зробити помилку, відсутність комунікаційного досвіду або високий рівень відповідальності. Однак 22% не відчувають такої емоції, що може вказувати на їхню впевненість у собі, наявність досвіду подібних зустрічей або сформовану здатність до ефективно соціальної взаємодії. Оскільки велика кількість студентів відчуває психологічний дискомфорт перед важливими соціальними

контактами, це може впливати на їхню здатність проявляти лідерські якості, презентувати себе та ефективно спілкуватися у професійному середовищі. Опитування вказує на актуальність роботи над подоланням страху публічних виступів, формуванням технік самопрезентації та розвитку емоційної стійкості.

Результати анкетування підкреслюють потребу в цілеспрямованій роботі над подоланням страху соціальних

взаємодій, що є критично важливим аспектом лідерства та професійного становлення студентів та підтверджують актуальність впровадження інструментів розвитку лідерства в коледжі, необхідність використання методик, які стимулюють розвиток ініціативності, впевненості та комунікаційних навичок серед студентів.

На питання «Чи важливо керівнику особисто виконувати роботу, якою він керує?» переважна більшість (85%) респондентів відповіли, що керівник повинен володіти практичними навичками у своїй сфері. Водночас (15%) вважають, що достатньо вміти делегувати завдання. Визначаючи, який стиль керівництва найефективніший, 89 студентів (76%) обрали колегіальний стиль/ Відповідаючи, чи хотіли б студенти працювати самостійно, без керівника, 65% респондентів зазначили, що воліли б працювати незалежно, але понад третину (35%) хотіли б працювати під керівництвом досвідченого наставника. Ці результати свідчать про прагнення більшості студентів до незалежності та командної співпраці, що є важливими складовими сучасного лідерства.

На підставі здійсненого опитування можемо здійснити такі узагальнення:

- більшість студентів відкриті до проявів лідерства, проте не всі мають впевненість у власних силах;

- високий рівень відповідальності серед першокурсників (79%) свідчить про їхню готовність до професійного зростання;

- прагнення до самостійності (65%) демонструє схильність студентів до підприємництва та проектної діяльності.

- високий рівень організаторських здібностей (59%) дозволяє сподіватися на активну участь студентів у розвитку навчального середовища.

Хоча результати опитування підтверджують значний лідерський потенціал першокурсників, проте він потребує подальшого розвитку через систематичні освітні заходи та позааудиторну активність. Зокрема, доцільно впровадити тренінги з емоційної

стійкості та комунікації, оскільки 69% студентів зазначили, що втрачали контроль над емоціями в напружених ситуаціях; організувати майстер-класи з лідерства та публічних виступів, адже 43% студентів уникають висловлювання своєї думки в групах. Перспективним вбачається діяльність проектних груп, де студенти можуть реалізовувати ініціативи, розвиваючи відповідальність та навички керівництва та запровадження менторських програми, щоб досвідчені студенти/випускники могли наставляти молодших.

Ефективним інструментом розвитку лідерства студентів в цьому контексті постає «Школа лідерів», що була організована в коледжі в 2023,2024 н.р.. Ідея запровадження такої форми позааудиторної роботи виникла для підготовки студентства коледжу до участі в органах студентського самоврядування. З метою заохочення до участі у роботі Студентської ради, підготовки до звітно-виборчої студентської конференції вирішили організувати зустрічі з випускниками-лідерами. Відкрила цикл зустрічей Наталія Нагірна, випускниця спеціальності «Маркетинг» та голова студради (2011-2013 рр.), на разі Senior People Partner (HR) в ІТ компанії. Наталія підготувала для учасників змістовну презентацію, розповіла про роль лідера в студентському середовищі та надихнула власним прикладом до участі [13]. Пам'ятною є зустріч із Євгенією Федотовою, випускницею спеціальності «Фінанси і кредит» (2013 р.), наразі віцепрезиденткою ГО «Ліберально-демократична ліга України», членкинею дорадчої ради з питань молоді при Раді Європи, проджект-менеджеркою індійсько-американського стартапу «Convosight». Євгенія поділилася спогадами про участь у проектній діяльності коледжу, яка сприяла формуванню її особистої активної позиції, мотивувала до розвитку лідерських якостей завдяки втіленню студентських ідей та ініціатив [14].

Діяльність «Школи лідерства» у фаховому коледжі виявилася дієвим

інструментом, що допоможе студентам розвинути навички управління, комунікації, відповідальності та стратегічного мислення. Щоб ця школа була ефективною, вона має включати як теоретичні, так і практичні аспекти розвитку лідерства. Зокрема, завданнями Школи є :

- розвинути ключові лідерські навички – комунікацію, відповідальність, емоційний інтелект, стратегічне мислення, вміння ухвалювати рішення;

- підготувати студентів до активної участі у громадському житті, підприємницькій діяльності та управлінні проєктами;

- створити спільноту активних студентів, які готові змінювати своє навчальне середовище та суспільство;

- надати учасникам практичний досвід через волонтерство, соціальні проєкти та стажування.

Для ефективного розвитку лідерства важливо інтегрувати відповідні інструменти як в освітній процес, так і позааудиторну діяльність. «Школа лідерства» допоможе студентам розкрити власний потенціал, покращити навички самопрезентації та командної роботи, а також підготує до реалій сучасного бізнесу та управління.

Варто сказати, що в багатьох закладах вищої освіти впроваджуються програми та ініціативи, спрямовані на розвиток лідерських якостей студентів, що в сою чергу покращує імідж та привабливість закладу.

Оскільки запровадження окремих дисциплін чи навчальних модулів з лідерства в освітні програми в фаховому коледжі стикається з дефіцитом начального часу ефективним є інтегрований підхід, за якого лідерство можна інтегрувати в обов'язкові дисципліни, додаючи практичні кейси, рольові ігри та ситуаційний аналіз. Наприклад, для спеціальностей фінанси, маркетинг, право студентам для вирішення практичних завдань даються ролі керівників компаній, які приймають бізнес-рішення. ІТ-спеціальності: розробка командних

проєктів із поділом ролей (лідера, координатора тощо). Готельно-ресторанна справа –це моделювання управління командою у сфері обслуговування.

Поза основним освітнім процесом студентам потрібні практичні можливості розвивати лідерські навички. Зокрема, це відбувається через активну діяльність в органах студентського самоврядування, надання реальних управлінських повноважень і залучення студентів до прийняття рішень щодо заходів, розкладу, ініціативи тощо. Успішною практикою є система наставництва, коли другокурсники допомагають першокурсникам адаптуватися в коледжі.

Отже, разом з «Школою лідерства», для розвитку лідерських якостей студентів коледжу доцільно впровадити такі інструменти:

- тренінги та семінари: проведення регулярних занять, спрямованих на розвиток комунікативних навичок, командної роботи та прийняття рішень;

- проєктна діяльність: залучення студентів до розробки та реалізації власних проєктів, що сприятиме розвитку ініціативності та відповідальності;

- менторські програми: створення системи наставництва, де старші студенти або викладачі допомагатимуть молодшим у розвитку їхніх лідерських якостей;

- студентське самоврядування: заохочення участі у студентській раді, клубах та об'єднаннях творчих студій, що дозволить набувати практичного досвіду в організації заходів і керівництві студентськими спільнотами;

- змагальні заходи: організація дебатів, конкурсів, спортивних та інших заходів, що стимулюють здорову конкуренцію та розвиток лідерських навичок.

Важливо також розвивати лідерський потенціал викладачів та забезпечити підготовку до взаємодії зі студентами як лідерами.

Висновки. На основі результатів опитування першокурсників коледжу можна зробити висновок, що у студентів є достатній потенціал для розвитку

лідерства, але він потребує цілеспрямованого формування.

Для формування лідерських якостей у студентів коледжу необхідний комплексний підхід, що включає теоретичну підготовку, практичні заняття, позанавчальні активності та спеціальні ініціативи. Інтеграція лідерських програм у навчальний процес, створення простору для реалізації студентських ініціатив та залучення зовнішніх партнерів допоможе сформувати спільноту активних і відповідальних студентів, готових до майбутніх професійних викликів.

Проведення регулярних опитувань серед здобувачів освіти з метою моніторингу їхнього професійного та особистісного розвитку є важливим як для управління на інституційному рівні (коледж), так і для управління вищою освітою загалом, оскільки надає змогу виявити реальний рівень розуміння студентами сучасних управлінських технологій та готовності до здійснення професійної діяльності; з'ясувати актуальні потреби студентства та врахувати їх при проектуванні освітніх програм; визначити приріст особистісних компетентностей завдяки порівнянню результатів вхідного й вихідного опитування. Результати таких моніторинрів надають підстави для прийняття управлінських рішень на основі достовірних даних, допомагають створити

сприятливе для розвитку лідерства освітнє середовище в закладі освіти, планувати заходи для застосування різноманітних інструментів розвитку лідерства та підвищення рівня професійних компетентностей студентів як майбутніх фахівців і менеджерів. Такими інструментами можуть бути такі форми позааудиторної активності, як «Школа лідерів», яка передбачає у своїй програмі гостьові лекції, тренінги тощо від випускників, котрі вже мають свою історію успіху тощо. Доцільно проводити гостьові лекції, зустрічі з успішними представниками бізнесу, державними службовцями, політиками, які можуть стати сильними мотиваторами для молоді, запроваджувати конкурси та акції для мотивації студентства до лідерства. Запропонована система заходів охоплює використанні інструментів розвитку лідерства через навчальні курси, студентське самоврядування, позааудиторну активність та ініціативи, що сприятимуть комплексному формуванню лідерських якостей та компетентностей.

Отримані результати дослідження спонукають до подальших розвідок у дослідженні думки науково-педагогічних працівників коледжів щодо використання інструментів формування лідерських компетентностей в студентів фахового коледжу.

Література:

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» (№2745-VIII від 23.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Генеза провідництва в освіті: колективна монографія / За ред. проф. І. Богданова. К.: Освіта України, 2020. – 478 с.
3. Carpio-Mendoza, J., Vega-Vilca, C. S., Mescua-Figueroa, A. C., Cruz-Montero, J. M., Campos-Díaz, R. R., & Jaimes-Velásquez, C. A. (2023). «Transformational leadership in educational management: Systematic review of the literature.» *Remittances Review*, 8(4). URL: <https://remittancesreview.com/menu-script/index.php/remittances/article/view/746/386>
4. Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Дмитренко І.А. Лідерство як феномен сучасного менеджменту. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 88–91
5. Прилепа Н.В. Лідерство в системі управління підприємством. *Вісник Хмельницького*

- національного університету. *Економічні науки*. 2019. № 5. С. 184–187.
6. Буняк Н. М. Лідерство в системі менеджменту організації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-92>
7. Романовський О.Г. Лідерські якості в професійній діяльності. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. 143 с.
8. Христюк С. (2022). «Формування лідерських якостей особистості у закладах вищої освіти.» *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 13(1), 81-88. URL: <https://humstudios.com.ua/uk/journals/tom-13-1-2022/formuvannya-liderskikh-yakostey-osobistosti-u-zakladakh-vishchoyi-osviti>
9. Дидактика лідерства. Сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля, Н. В. Кононець. Полтава: ПУЕТ, 2021. 591 с.

10. Кошіль, О., Спіріна, Т. (2023). Особливості формування лідерських якостей у студентів в умовах фахового коледжу. Ввічливість. Humanitas, 3, 47–52, DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.6>

11. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства : монографія. Київ : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.

12. Тест «Лідерство» URL: https://career.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=717:test-liderstvo&catid=41&Itemid=967

13. У Коледжі стартувала Школа лідерів. URL: <https://www.krok.edu.ua/ua/novini-ta-podiji/item/5836-u-koledzhi-startovala-shkola-lideriv>

14. Триває навчання в Школі лідерів. URL: <https://www.krok.edu.ua/ua/novini-ta-podiji/item/5839-tryvaie-navchannia-v-shkoli-lideriv>